

Aanbod voor liturgie, bezinning en gesprek .

Verkorte uitgave voor VPKB

1 september 2019: Scheppingszondag

1 september tot 4 oktober 2019: Scheppingsperiode

Hierbij ontvangt u een selectie van teksten voor de Scheppingszondag (-periode) uit de Brochure van Ecokerk . Deze Brochure werd samengesteld door een team van Ecokerk en is te downloaden op: www.ecokerk.be of www.klimaatplan.nu

De Werkgroep Kerk in de Samenleving (KidS) hoopt, dat deze teksten u uitnodigen, aanmoedigen

en inspireren om aandacht te geven aan Scheppingszondag.

Met dank aan Karel Malfliet, coördinator van Ecokerk.

Ds. Greet Heslinga(voorzitter KidS)

Toelichting vooraf

De scheppingsperiode omspannt de periode van 1 september tot 4 oktober, de feestdag van Franciscus van Assisi. Het is een begrip dat tot ons is gekomen via de Orthodoxe Kerk en de Wereldraad van Kerken.

- In de Orthodoxe Kerk is 1 september de start van het kerkelijk jaar, en leest men in de liturgie voor uit Genesis. In 1989 riep Patriarch Dimitrios 1 september ook uit tot Dag van gebed voor het milieu.
- De Wereldraad van Kerken nam dit initiatief in 1997 over, en stelde voor om een scheppingsperiode in te stellen.
- In de VPKB resulteerde dit onder meer in de Scheppingszondag, op de eerste zondag van september. In navolging van een reeds langer bestaand gebruik in de R.K. Kerk.

Deze ingekorte versie maar zeker de uitgebreide brochure, is een praktisch instrument voor oecumenische samenwerking en gezamenlijke vieringen.

- Het zou goed zijn om gedurende deze periode de **affiche 'Red hun toekomst. Klimaatplan.nu'** van Ecokerk een zichtbare plek te geven in de kerk.
Voor zover uw kerk nog geen affiche heeft gekregen via de Districten, zijn ze verkrijgbaar op het Synode Bureau, Brogniezstraat 44, te Brussel (1^e etage)
- Voor de andere zondagen van de Scheppingsperiode, vind je in deze brochure telkens een gebed om ontferming, een gebedsintentie voor de voorbede en een bezinningstekst voor na de communie.
- **Activiteiten, aansluitend bij de kerkdiensten**
 - Organiseer een bijeenkomst met lokale producten, in samenwerking met producenten uit de buurt. Zij zullen graag een woordje uitleg geven.
 - Of maak er een heus gespreksmoment van, over het thema "Red hun toekomst-klimaatplan.nu" en de eco-initiatieven, die in de kerk (moeten) worden genomen in het kader van het eigen klimaatplan
 - Organiseer een eco-gezinswandeling, met bezoeken bij interessante initiatieven in de buurt.
 - Werk samen met organisaties die eco-initiatieven in hun jaarprogramma hebben.
Geef hen de kans om hun werking via een stand in of naast de kerk voor te stellen.

Met het **extra materiaal voor bezinning en gesprek** kunt u in deze periode op diverse momenten en in groepsactiviteiten de aandacht richten op de zorg voor ons gemeenschappelijk huis, de aarde (zie de uitgebreide Brochure, blz.44 vv).

- We nodigen ook elke kerk, groep, gezin uit om **een eigen klimaatplan** te maken. Doe mee, deel het op **Klimaatplan.nu**, en voeg zo je eigen verhaal toe aan de tientallen klimaatplannen die reeds online staan.
- **Op 22 september is het ook Vredeszondag.** Hiervoor werkt Pax Christi Vlaanderen elk jaar suggesties uit voor de zondagse liturgie.

Inhoud:

2 Toelichting vooraf

4 Red hun toekomst – Klimaatplan.nu

6 Gebed Frans Cromhout

7 Aandragen van de gaven van de aarde

9 Preeksuggestie: Overvloedige eenvoud: met Lucas op weg naar een universeel broeder-zusterschap

13 Lucas: de arme en het klimaat - verkenning van de Lucas-lezingen

14 Scheppingszondag 1 september : handreiking

Andere bouwstenen voor een viering tijdens de scheppingsperiode

19 Preek R.Van den Berge-ICL

22 Tafelgebed dr. E. Rooze

23 Suggesties voor Liederen

26 Luisteren en naar en werken met Songs via Youtube

28 Film: “Energy to change” met suggesties voor verwerking

30 De bomen en het bos 30

31 Begrenzing en feestelijke beleving31

34 Elke groep een klimaatplan ; investeringsplannen 34q

Red hun toekomst

Klimaatplan.nu

Erven onze kinderen een gestolen toekomst?

Het jaar 2019 werd gekenmerkt door een ongeziene mobilisatie van spijbelende kinderen en jongeren, niet enkel in ons land, maar wereldwijd. Het verwijt van de protesterende jongeren aan deze generatie volwassenen en beleidsmakers blijft aan de ribben plakken: “Jullie stelen onze toekomst voor onze ogen”. Ze eisen dat de politici hun weifelende of weigerachtige houding opgeven, en resoluut kiezen voor het krachtige klimaatbeleid dat onze wereld nodig heeft.

1,5 to stay alive

De oproep van de jongeren en van de hele klimaatbeweging is terecht. Ze zien dat de belofte van het Akkoord van Parijs niet gehaald zal worden zonder doortastende maatregelen. De wereldleiders spraken in Parijs af, om de gemiddelde temperatuurstijging op aarde “flink onder de 2°C te houden, met inspanningen om 1,5°C als streefdoel te bereiken”. Vooral het feit dat de temperatuurlimiet van 1,5°C in de tekst stond, was een opsteker. Al jaren immers, hadden christelijke en andere ngo's en kwetsbare landen erop gewezen dat hele gebieden op aarde onleefbaar worden als we toelaten dat de klimaatopwarming de kaap van 1,5°C overschrijdt.

Het rapport dat de wereld alarmeerde

Die hoogdringendheid is niet nieuw. Al in Parijs (2015) constateerden de wereldleiders dat de bestaande inspanningen zwaar ontoereikend waren om het beoogde doel te bereiken. Ze vroegen een rapport aan het Internationaal Klimaatpanel (IPCC). Dat is de groep wetenschappers die voor de Verenigde Naties onderzoek doen naar de effecten van de klimaatverandering en advies geven over wat nodig is om die te beteugelen. Het gevraagde rapport verscheen in oktober 2018, en joeg een schokgolf door de wereld. Het geeft aan wat nodig is om de limiet van 1,5°C binnen bereik te houden en wat de vernietigende gevolgen voor de mens en de ecosystemen zullen zijn van een temperatuurstijging van 2°C of meer.

We kunnen de temperatuurlimiet van 1,5°C nog halen, aldus het rapport, maar dan zijn “snel verregaande en ongeziene maatregelen” nodig.

Een klimaatveilige toekomst: het is nu of nooit meer

Concreet zegt het IPCC dat de totale uitstoot van de wereld in 2030 -over een goede 10 jaar dus- gehalveerd moet zijn, en dat de netto uitstoot in 2050 moet herleid zijn tot nul. Voor de EU, als historische grote uitstoter van broeikasgassen, betekent dit dat we tegen 2030 een

uitstootvermindering van 55% moeten halen tegenover het referentiejaar 1990. Het beveiligen van onze toekomst is dus een gigantische opdracht. Er is geen tijd te verliezen. Niet om politieke spelletjes te spelen. Niet om te wachten op de nieuwe technische oplossingen die nog jaren onderzoek vergen. Niet om te aarzelen tot iedereen in beweging komt.

Ecologische bekering

De “ecologische bekering” nodigt ons uit om de confrontatie met die bedreigende werkelijkheid aan te gaan. We willen ons niet laten verlammen, maar in actie komen. Wie er aan begint, ervaart dat dit ook een positieve verandering is, een groei in levenskwaliteit. Leven vanuit een ‘ethiek van het genoeg’ heeft minder te maken met ‘verliezen’ of ‘inbinden’ dan met het scheppen van ruimte voor ‘het goede leven’.

Tijd voor schepping

Voor wie leeft vanuit een christelijke inspiratie is dit ook een creatieve tijd, een ‘tijd voor Schepping’ waarin we onze roeping als medescheppers ernstig nemen. Het bijbels scheppingsverhaal krijgt opnieuw zijn betekenis als toekomstvisioen, als een te realiseren project. De klimaatverandering verschijnt als een immense opdracht om van onze zieke, mishandelde en gekneusde aarde opnieuw Gods vruchtbare en gastvrije thuis te maken, waar leven is voor al wat leeft.

Kies voor het leven

“De geboden die ik u vandaag heb gegeven, zijn niet te zwaar voor u en liggen niet buiten uw bereik. Nee, ze zijn heel dichtbij, u kunt ze in u opnemen en ze u eigen maken; u kunt ze volbrengen. Ik roep vandaag hemel en aarde als getuigen op: u staat voor de keuze tussen leven en dood, tussen zegen en vloek. Kies voor het leven, voor uw eigen toekomst en die van uw nakomelingen.”

Hoe actueel klinken deze woorden uit het boek Deuteronomium, de rede van Mozes net voor de Israëlieten het beloofde land binnengaan. Geconfronteerd met de actuele vernietiging van het leefmilieu, het verlies aan biodiversiteit, en de bedreiging van de klimaatverandering, gaat de oproep om te kiezen voor het leven, zowel over het heel concrete en materiële, als over spiritualiteit en ethiek. Het is tijd om moedig te zijn en radicaal te kiezen voor verandering. Voor de toekomst. Voor de komende generaties en de wereld die zij zullen erven.

Weten dat het moet. Geloven dat het kan.

In 2016 lanceerde Eckerk de oproep om in elke school, kerk, gemeente of groep een eigen klimaatplan te maken, en zo te evolueren naar een klimaat neutrale kerkgemeenschap. Op Klimaatnetwerk.be vind je intussen tientallen voorbeelden van groepen die hun eigen klimaatplan deelden. Onder hen ook enkele VPKB gemeenten. Veel ngo's en organisaties beslisten hun investeringen in fossiele energie te herinvesteren in projecten van hernieuwbare energie en een duurzame, klimaatvriendelijke economie.

Samen vormen ze een hoopvol tegengewicht voor alle pessimisme. Meer dan woorden tonen concrete daden aan politici dat er een draagvlak bestaat voor het klimaatbeleid dat we vragen. Het is verandering die groeit van onderuit.

Klimaatplan.nu

Maar het is nodig een versnelling hoger te schakelen. ‘Het klimaat verandert sneller dan wijzelf,’ zei VN-secretaris-generaal António Guterres op de klimaatop eind 2018 in Polen.

De komende 10 jaar zijn cruciaal. Wij willen onze kinderen recht in de ogen kunnen kijken en weten dat we alles deden om hun toekomst te vrijwaren.

Het is tijd om ons energieverbruik te meten. Om onze gebouwen aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Om onze verplaatsingen te evalueren. Om na te denken over onze aankopen en ons verbruik van materiaal. Om over te schakelen op hernieuwbare energie. Om te kiezen voor voedsel van de Korte Keten. Kortom, om als groep een klimaatplan te maken en in de komende jaren uit te

voeren.

Politieke actie

Maar 'Klimaatplan.nu' is evenzeer een oproep naar onze nieuw verkozen politici, zowel in ons eigen land als in Europa. Op de klimaatop in Polen, eind 2018, stelden de politieke leiders teleur, door de aanbevelingen van het IPCC-rapport niet te vertalen in een geloofwaardige verhoging van de ambities. Samen met de andere wereldleiders krijgen ze een herkansing in september, op de extra klimaatvergadering, aansluitend op de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. **Wij zijn maar een kleine kerk. Maar we maken deel uit van een groot netwerk van Europese kerken (CEC) en van een netwerk van kerken wereldwijd (Wereldraad van Kerken oa).**

Samen met andere kerken in ons land met name met R.K. kerk en RK organisaties zoals Ecokerk één van de lidorganisaties van het Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede (Welzijnsschakels, Broederlijk Delen ea) en alle organisaties die zich inzetten voor een goed en rechtvaardig klimaatbeleid, zullen we de druk blijven opvoeren.

Integrale ecologie

Het gaat niet alleen om technische oplossingen, maar om 'integrale ecologie', met aandacht voor gemeenschapsofbouw en voor sociale rechtvaardigheid, hier en in het Zuiden.

We willen niet dat de transitie een nieuw systeem wordt dat ongelijkheid of armoede in de samenleving veroorzaakt. Of dat klimaatonthemden geen nieuwe thuis en geen statuut krijgen in de landen ze terecht komen. Want ook als het over klimaatgedreven migratie gaat, zijn kinderen de eerste slachtoffers.

De boodschap van de Zweedse klimaativiste Greta Thunberg aan de wereldleiders en bedrijfsleiders is niet mals: "Ik wil jullie hoop niet. Ik wil dat jullie paniker. Ik wil dat jullie de angst voelen die ik elke dag voel. En dan wil ik dat jullie in actie komen. Want het huis staat in brand." Haar boodschap is als de taal van de Bijbelse profeten.

Doen we er iets aan voordat het te laat is ?

#ikscheptekomst

Laten we samen aan de slag gaan en ook als protestantse kerken de 'integrale ecologie' en de 'ecologische bekering' waarmaken en een geloofwaardige bijdrage te leveren aan een rechtvaardige, duurzame en klimaatveilige toekomst.

2019, Met dank aan Ecokerk.

Bovenstaande thematekst van Ecokerk "Red hun toekomst-klimaatplan.nu" kan ook gebruikt worden voor de preek en om tijdens de dienst in de scheppingsperiode het thema in de kijker te zetten.

Onderstaand gebed kan eventueel op een kaartje aangeboden worden na de kerkdienst om thuis te bidden tijdens de 'scheppingsperiode' thuis verder te zetten.

Frans Cromphaut

Gij die zon en schaduw geeft,
leer ons, God,

onze dagen naar waarde te schatten,
het licht te zien van de morgen
waarin alles nieuw is
en het licht van de avond
waarin alles tot rust komt.

Gij die ons overvloedig geeft
de vruchten van de grond,
maak ons dankbaar voor de aarde
die ons draagt en voedt.

Leer ons opnieuw de wijsheid van de aarde:
de kruiden en hun verborgen krachten,
de bloemen en hun taal,
de dieren, groot en klein:
zij doen het werk waarvoor zij gemaakt zijn.

Behoed ons voor het onverstand
dat schade toebrengt aan uw schepping,
en leer ons dat alles
zijn plaats heeft en zijn rol vervult,
en dat ook het nietigste
onvervangbaar is.

God, die ons laat oogsten
wat wij gezaaid hebben,
geef ons vertrouwen in de goede afloop
van wat wij met liefde begonnen zijn.
Amen.

We stellen voor om op Scheppingszondag en liefst gedurende de Scheppingsperiode ook de affiche van Ecokerk 'Red hun toekomst – Klimaatplan.nu' een zichtbare plek te geven in de kerk.

Een suggestie: gaven van de schepping worden naar voren gebracht (door de kinderen) terwijl bijbehorende teksten gelezen worden

Aanbrengen van een schaal met aarde

Onze mooie blauwe planeet is geen gebruiksvoorwerp.
De aarde is een gave,
een vindplaats van de scheppende God die zag dat alles goed was.
Daarom brengen we aarde aan,
de kwetsbare, vruchtbare aarde die ons draagt en die ons voedt,
en die we als een rentmeester willen behoeden en bewaren
voor generaties en generaties na ons.

Aanbrengen van een bloeiende plant

Elke plantensoort of diersoort

is deel van het web van het leven,
onvervangbaar.
Al het geschapene draagt de stempel van God,
Daarom brengen we deze bloeiende plant aan,
symbool van onze inspanningen om alle leven te koesteren en te bewaren,
voor generaties en generaties na ons.

Aanbrengen van zuiver water

Zuiver water,
de kostbaarste grondstof op aarde,
onmisbaar voor al wat leeft.
Dit water wordt schaars.
Het wordt vergiftigd, verspild en vervuild.
We brengen dit zuiver water aan
als symbool van alle natuurlijke hulpbronnen
die we willen beschermen en bewaren
voor generaties en generaties na ons.

Aanbrengen van lokale seizoensvruchten en -groenten

Is dit niet de edelste daad van de mens,
de vruchten te oogsten van het zaad dat zijn hand heeft gezaaid?
Nog steeds produceert onze geschonden en mishandelde aarde
jaarlijks een weelde aan voedsel, een rijke diversiteit,
meer dan nodig is om de mensheid te voeden.
Nochtans, in deze wereld van overvloed,
lijden meer dan 800 miljoen mensen honger.
We brengen deze vruchten aan,
resultaat van duurzame land- en tuinbouw in onze eigen buurt.
Ze zijn het symbool van de wereld die we willen:
rechtvaardig, ecologisch duurzaam, energiezuinig,
leefbaar en gul voor iedereen,
en voor generaties en generaties na ons.

Aanbrengen van brood en wijn

De aarde als een weelderige tuin van Eden,
waarin het Goede Leven heerst,
dat is de dwingende roepstem van de scheppende God
uitgesproken als een opdracht voor ons, generatie na generatie.
Daarom brengen we ook de gaven van brood en wijn aan,
ons dagelijks mensenwerk,
onze bijdrage aan het visioen van de schepping.

Aanbrengen van een kaars die door de voorganger wordt aangestoken aan de paaskaars

Voorganger:

Met al deze gaven willen viere met de Opgeftane in ons midden: Jezus Christus.
Daarom brachten we ook een kaars aan die we aansteken aan de paaskaars.
Is niet elke zondag Scheppingszondag?
Want de kerk viert elke zondag Pasen, de overwinning van het leven op de dood.
Met Paulus mogen we zeggen dat Christus de nieuwe Adam is,
en wij, zijn kerk, de nieuwe schepping, bezielde door de Geest.

Overvloedige eenvoud:

met Lucas op weg naar een universeel broeder-zusterschap

Stijn Demaré, stafmedewerker TAU, Franciscane spiritualiteit vandaag

Franciscus had een bijzondere aandacht voor zowel Gods schepping als voor armen en verlatenen. Hij was een mysticus en een pelgrim die in eenvoud leefde in een wonderlijke harmonie met God, met de anderen, met de natuur en met zichzelf. In hem wordt duidelijk hoe de zorg voor de natuur, onlosmakelijk samen gaat met rechtvaardigheid tegenover de armen, maatschappelijk engagement en innerlijke vrede. (Laudato Si' 10)

Tijdens de scheppingsperiode horen we in de verschillende zondagslezingen uit het Lucasevangelie telkens opnieuw dezelfde tegenstelling: arm, verloren, klein, kwetsbaar en onbeduidend versus rijk, gevestigd, aanzienlijk, sterk en belangrijk. Een spiegel wordt ons voorgehouden: wat verkiezen wij? Rijkdom, aanzien en macht zijn altijd al verleidelijke opties geweest. Wie droomt niet om op de beste plaats te mogen zitten? Wie heeft niet liever iets teveel dan iets te kort? De evangelische boodschap strijkt dus ergerlijk tegen de haren in. Wat hebben wij immers te winnen bij zo'n radicaal andere levenswijze?

Buitenstebinnen

De evangelische kijkwijze van Lucas draait alles ondersteboven. Het doel is daarbij niet zozeer alles op stelten te zetten en verwarring te zaaien: maar om ons aan het denken te zetten. Wat betekent het bijvoorbeeld om rijk te zijn: van 's morgens tot 's avonds tobben om je bezittingen veilig te stellen, constant op de loer te liggen om mogelijke concurrenten voor te zijn en enkel vrienden hebben die op je geld uit zijn? Schuilt in deze vorm van rijkdom geen immense armoede? Zo komen we vaak van een kale reis terug: onze al te menselijke zoektocht naar overvloed eindigt zo vaak in een groot tekort.

Het evangelie van Lucas nodigt ons uit om het verlangen naar oppervlakkige rijkdom achter ons te laten en op zoek te gaan naar wat ons innerlijk verrijkt en overvloed schenkt. Het evangelie draait alles buitenstebinnen: wat echt belangrijk is, is wat leeft in ons hart.

Broederlijk feest

Net zoals rijkdom bij Lucas een dubbelzinnige betekenis heeft, zo gaan we in de lezingen ook op zoek naar wat het betekent samen écht feest te viere. Feesten doe je nooit alleen: je hebt er altijd andere mensen voor nodig. Maar toch voelen mensen zich vaak alleen en eenzaam tijdens zo'n feest: in plaats van samen te viere lijken we te vervallen in een eindeloze strijd om een betere plaats in te nemen dan de anderen, om gezien en opgemerkt te worden. Zelfs de plichtsbewuste zoon valt in de gekende parabel uit zijn rol als zijn vader een feest

organiseert om de terugkomst van zijn andere, verloren zoon te vieren: de verblindende jaloezie verhindert het samen vieren.

Echt feest vieren is plaats maken voor de anderen. Sommige mensen nemen soms letterlijk of figuurlijk teveel ruimte in en bederven de feestvreugde. Anderen nemen als vanzelf een mindere plaats in en scheppen zo een broederlijke atmosfeer waardoor alle feestvierders kunnen genieten en zich verbonden weten. Is er een mooier feest te bedenken dan één waarop alle genodigden zich hebben geamuseerd? De gastheer weet dus wat hem te doen staat: een feest van echte broederlijkheid organiseren voorbij het *m'as tu vu?* En wie zijn volgens Lucas de ideale genodigden voor zo'n feest: kleine en eenvoudige mensen.

De mindere

Zo komen we stilaan tot de kernzin van Lucas' boodschap: "Wie zich verheft zal vernederd worden, en wie zich klein maakt zal worden verheven." Ons ego wil ons doen geloven dat we groot en belangrijk moeten zijn om als persoon iets te kunnen betekenen. We moeten ons boven de andere kunnen plaatsen: zo hoog mogelijk op de sociale ladder. Wat een mens eigenlijk écht verlangt is geliefd en erkend te worden zoals hij of zij is. Wie zich beter voordoet dan hij in werkelijkheid is, zal ook nooit geliefd worden om wie hij of zij is. Boven zichzelf uitgestegen is het toeven op eenzame hoogte.

Zich klein maken betekent zich kwetsbaar op stellen, zich niet beter voordoen dan wie hij of zij is. Zichzelf buitenstebinnen keren is de innerlijke rijkdom ontdekken om niet perfect, maar wel écht te zijn. Om de eigen tekorten en kwetsuren onder ogen te komen en aan te knopen met wat onderweg verloren is geraakt is moed nodig, maar het is de weg naar het echte leven. Wanneer we onszelf terugvinden, dan ervaren we ook opnieuw een diepe, broederlijke verbondenheid met God, de andere en de schepping.

Kiezen voor de mindere te zijn in plaats van de meerdere past in deze logica niet in een minderwaardigheidscomplex, integendeel. Het is net omdat we vanuit onze innerlijke rijkdom leven dat we afstand kunnen doen van uiterlijkheden. Als we ons door God ten diepste erkend weten, maakt het op zich niet veel meer uit op welke plaats we aan tafel zitten. Als we de liefde van God toelaten in ons hart, kunnen we ook ruimte creëren voor andere mensen en deze liefdevolle erkenning zo doorgeven.

Franciscus van Assisi, de mindere broeder

Als geen ander heeft Franciscus van Assisi voorgeleefd hoe deze evangelische boodschap van Lucas ons verder op weg kan helpen. Als ambitieuze rijkeluiszoon had Franciscus wilde plannen en zou hij zichzelf overtreffen door ridder te worden. Maar ook hij kwam van een kale reis terug. Toen hij in vol ornaat onderweg naar Spoleto zichzelf tegenkwam beseftte hij hoe verloren hij eigenlijk was. Om zichzelf terug te vinden maakte hij op Gods aanwijzen rechtsomkeer en borg zijn ridderidealen op. Door de mensen van Assisi bespot en door zijn eigen vader onterfd kwam hij helemaal onderaan de sociale ladder te staan: hij was niemand meer. Hij heeft, naar eigen zeggen, zichzelf teruggevonden in de ontmoeting met de melaatse. Twee mensen die elkaar op gelijke hoogte ontmoeten: een wonderlijk, broederlijk gebeuren. Deze ontmoeting heeft Franciscus voor de rest van zijn leven getekend. Zich spiegelen aan de nederige Christus is hij altijd trouw gebleven aan de eenvoud en kwetsbaarheid die ruimte schept voor een diepe verbondenheid. Dit beperkte zich niet tot de relatie met God en de medemensen, maar ook met de hele Schepping. En zo bezingt hij in zijn Canticum delle creature Broeder Zon en Zuster Maan

en gaat hij, althans volgens het bekende Fiorettiverhaal, ongewapend de bloeddorstige wolf van Gubbio tegemoet om een broederlijke vrede te sluiten.

Eenvoudig en broederlijk(en zusterlijk)samenleven vanuit het evangelie

Na zijn bekering kreeg Franciscus van Assisi onverwacht twee omstaanders die hem wilden volgen. Omdat er geen regel voorhanden was, beraadslaagde het drietal over de richtlijnen waarnaar ze hun samenleven zouden vormgeven en besloten naar de Sint-Niklaaskerk te trekken op de markt van Assisi: de priester sloeg voor hen het evangelieboek tot drie maal toe open en telkens lazen ze een stukje evangelie die aan de basis zou liggen van hun broederschap. “Neem niets mee voor onderweg” inspireerde deze drie gezellen en zetten hen letterlijk en figuurlijk op weg tot een eenvoudige en authentieke levenswijze, vertrouwend op God, onthecht van bezit. Franciscus en zijn eerste broeders leefden heel dicht bij het evangelie: ze wilden het zo getrouw mogelijk voor-leven. Toch bleek dat al snel niet zo evident. Toen het aantal minderbroeders exponentieel steeg, kwam die authentieke, onthechte levensstijl onder druk te staan. Broederschap werd een orde, de evangelische levenswijze een regel. In dit spanningsveld tussen authentieke broederschap en gestructureerde regels probeert ook de Kerk constant het midden te houden. Toch probeert paus Franciscus toch vooral die broederschap onder de aandacht te brengen als tegengewicht voor gewichtig klerikalisme en hiërarchische structuren. In zijn exhortatie Evangelii Gaudium pleit de paus voor een open en gastvrije Kerkgemeenschap met speciale aandacht voor wie arm en uitgesloten is. Korte tijd daarna verscheen de encycliek Laudato Si’ die deze broederschap ook vertaalde in onze relatie tot Zuster, Moeder Aarde.

Laudato Si’

Franciscus van Assisi inspireerde zijn naamgenoot paus Franciscus tot het schrijven van zijn encycliek *Laudato Si’*. Met zijn pleidooi voor een ecologische bekering moedigt paus Franciscus mensen aan om terug aan te knopen bij die broederlijke band tussen God, mensen en de schepping. Een van de belangrijkste remedies om deze relatie te herstellen is een eenvoudigere en meer bewuste levensstijl die niet enkel geworteld is in consumentisme. Wie zijn of haar innerlijke rijkdom leert waarderen, zal minder snel zich uiterlijke rijkdommen zomaar toe-eigenen, integendeel. Wie leeft van een innerlijke overvloed zal vanuit die overvloed gemakkelijker met anderen delen.

Paus Franciscus vraagt om extra aandacht voor wie of wat kwetsbaar en uitgebuit is en daardoor dreigt uitgesloten te worden. Zijn integrale ecologie plaatst de armen en de uitgebuite Moeder, Zuster Aarde terug in het centrum: zij dienen met zorg opgenomen te worden in die universele broederlijkheid. Wie zichzelf klein en kwetsbaar opstelt zal ook oog hebben voor kleine mensen en de kwetsbare schepping. Franciscus van Assisi verwoorde het zelf heel treffend als volgt: ‘Gelukkig de mens die de ander in zijn of haar broosheid draagt zoals hij of zij zelf zou willen worden gedragen’. Elkaar dragen in kwetsbaarheid: een unieke weg naar een universele broederschap.

Ook toekomstige generaties zijn een kwetsbare groep omdat zij nu nog geen stem hebben. Respect voor hun toekomst veronderstelt dat wij de aarde aan hun doorgeven zoals wij die van onze voorvaders hebben gekregen. Welk soort wereld willen we nalaten aan wie na ons komt, aan de kinderen die opgroeien, zo vraagt paus Franciscus zich af. Door jaarlijks meer en meer klimaatschulden te maken, meer natuurlijke rijkdommen opmaken dan de aarde kan produceren, stelen we van toekomstige generaties die het niet alleen met minder natuurlijke rijkdommen zullen moeten doen, maar daarenboven zullen moeten leven op een onstabiele en grillige planeet die niet langer de veilige thuis is zoals wij die nu nog kennen.

God of de mammon?

Zo komen we terug bij het Lucas-evangelie en de kernachtige uitspraak: “Gij kunt niet God dienen én de mammon”. Soms lijkt het erop alsof het een oppervlakkige keuze is te moeten kiezen tussen God en de mammon: het lijkt er dan op alsof deze toch wel naast elkaar kunnen bestaan. Maar wie naar binnen durft te kijken, zal de relevantie van deze radicale keuze zien. De verschroeiende concurrentie, het oneindige perfectiestreven en het uitputtende consumentisme verhit onze planeet en laat ze verworpen tot een levenloze woestijn. Wanneer wij echter kunnen putten uit onze innerlijke rijkdom, uit die bron van Liefde waarin onze tekorten met tederheid worden omhelst, dan zal daaruit een nieuw leven ontstaan waarin eenvoud, kwetsbaarheid en verbondenheid de fundamenteën zullen zijn voor een duurzame samenleving. Kiezen wij samen voor het broederlijk feest of blijven we elkaar bekampen voor die betere plaatsen aan de tafel van een feest dat nooit samen gevierd kan worden?

“Als we niet langer de taal van broeder-en zusterschap en van schoonheid gebruiken in onze relatie met de wereld, dan gaan we handelen als een overheerser, gebruiker of pure uitbuiters van middelen, niet meer in staat om grenzen te stellen aan onze onmiddellijke belangen. Wanneer we ons echter intiem verbonden voelen met al wat bestaat, dan zullen soberheid en zorgende bescherming spontaan openbloeien.” (Laudato Si’ 11)

Lucas: de arme en het klimaat

Verkenning van de Lucas-lezingen tijdens de Scheppingsperiode

Dr Egbert Rooze

De evangeliëlezingen in de scheppingsperiode zijn allemaal genomen uit Lucas.

De evangelist gebruikt veelvuldig woorden als ‘de arme’ en ‘de vernederde’, dubbel zoveel als de andere evangelisten:

- de parabel van de rijke man en de arme Lazarus komt alleen bij Lucas voor
- ook de bekende uitspraken als ‘zalig de armen’, gevolgd door ‘wee u, gij rijken’ zijn voorbehouden aan Lucas
- de moeder van Jezus, Maria, wordt in Lucas tot 2x toe rond de vernederden/neergebogenen’ gesitueerd (Lc.1,48.52). Deze terminologie bevindt zich ook in het woordveld van de ‘armen’.

De paus heeft in zijn encycliek *Laudato Si’* een verrassende link gelegd tussen de onderdrukte en verwoeste aarde én de arme. Die twee staan in hetzelfde rijtje van de weerloze, de kwetsbare, het misbruikte, het terneergedrukte:

“Deze zuster (de aarde) huilt omwille van de schade die we haar berokkenen door het onverantwoord gebruik en misbruik van de goederen die God haar heeft toevertrouwd... daarom bevindt onze onderdrukte en verwoeste aarde zich onder de meest verlaten en mishandelde armen en ‘kreunt en lijdt ze onder barensweeën’ “(Laudato Si’ 2)

Het is een belangrijke sleutel om zo het Lucasevangelie te lezen: je mag in het door-vertalen van wat de arme betekent, ook het klimaat erachter denken!

We gaan de oefening voor u maken en lopen de 5 zondagen van de scheppingsperiode na:

1 september, de eerste zondag van de Scheppingsperiode: Lc.14,1.7-14

Wie wil op de voornaamste plaats aan tafel? Daar tegenin gaan!

Het is zo menselijk om bij de eersten te willen horen en altijd maar naar boven dringen. De kleinen en de minsten geraken er nooit tussen. Maar, zegt Jezus ondeugend: als er nu nog eens een meer belangrijk persoon is uitgenodigd die eigenlijk boven jou moet zitten, dan word jij verplicht om

achterop te gaan plaatsnemen ... zeer pijnlijk voor jou, hé?! Begin nu eerst eens 'onderop', misschien zegt de gastheer na een tijd wel tegen je: Vriend, kom hogerop! Ja? Toch een risico, hé, om vanonder te beginnen!

Nog twee vragen:

- Waar denk je dat die armste zal mogen plaatsnemen?
- Waar denk je dat de aandacht voor het klimaat gaat komen?

Zondag 1 september, Scheppingszondag

Lezingen:

- Ps. 68
- Heb. 12,18-19.22-24a
- Luc. 14,1.7-14

Openingswoord

'Met bescheidenheid kom je niet ver':

dat is een wijd verbreide opvatting.

*Als je niet voor jezelf opkomt, als je je niet affirmeert,
dan blijf je aan de kant.*

Hoe vreemd klinkt dan Jezus' weerbarstig woord in het evangelie:

'Wie zichzelf vernedert, zal verheven worden.'

*We willen ons hart openen voor die dwarse woorden
en er achter komen wat ze van ons verwachten,
in het bijzonder op deze 1ste september,
de Wereldgebedsdag voor de zorg van de schepping.*

Gebed om ontferming (1):

- L. Heer, Gij hebt uw leven met eenvoudige mensen gedeeld.
Heer, ontferm U over ons.
- A. **Heer, ontferm U over ons.**
- L. Christus, Gij wenst dat uw leerlingen zich klein maken voor de Vader.
Christus, ontferm U over ons.
- A. **Christus, ontferm U over ons.**
- L. Heer, Gij nodigt aan uw tafel gebrekkigen, kreupelen en blinden.
Heer, ontferm U over ons.
- A. **Heer, ontferm U over ons.**
- V. Moge de Eeuwige God onze onverschilligheid doorbreken,
onze tekortkomingen vergeven
Amen.

Voorbede (1):

V: Bidden wij vol vertrouwen tot God, die ons in Jezus nabij wil zijn.

Voor mensen die vastzitten aan zichzelf,
aan hun rijkdom en zelfvoldaanheid:
dat ze ervan loskomen en bereid zijn om te delen met de armen.
Laten wij bidden.

Voor de volkeren die lijden onder terreur en burgeroorlog:
dat geweld overwonnen wordt
door de opbouw van rechtvaardige sociale structuren.
Laten wij bidden.

Voor allen die zoeken naar een zorgzame omgang
met de natuurlijke rijkdommen van onze planeet:
dat ze vindingrijk zijn in het gebruik en het behoud ervan,
en zich daadwerkelijk engageren
tot eerbied voor 'ons gemeenschappelijke huis'.
Laten wij bidden.

Voor de politici, die door de jongeren opgeroepen worden
werk te maken van een ernstig klimaatbeleid:
dat zij moed en daadkracht tonen
om de leefbaarheid van onze planeet
voor de komende generaties veilig te stellen.
Laten wij bidden.

Voor leerlingen, studenten en hun leerkrachten
die deze maand een nieuw studiejaar beginnen:
dat het zoeken naar wijsheid
het ijveren voor kennis mag evenaren.
Laten wij bidden.

Voor zieke mensen die uitzien naar Jezus' liefdevolle nabijheid en hulp:
dat ze die bij Hem en bij ons overvloedig mogen vinden.
Laten wij bidden.

V: Heer God, luister naar onze gebeden
en geef ons de moed
om waarachtig leven naar uw woord.
Door Christus onze Heer.

Bezinningstekst:

**Waar is dat feestje?
We willen er bij zijn!**

Overall in de wereld komen mensen samen om te feesten,
om het goede van de aarde met elkaar te delen.
Dat was ook de zin van de Sabbat:
je werk stil leggen, niet meedraaien in de nooit ophoudende drang naar winst

maar genieten van de schepping en dat met aandacht voor ieder.
'Er moet rust zijn op de zevende dag!' had God gezegd.
Maar... wat Jezus zag in het huis van de Opper-farizeeër
was daar een aanfluiting van:
een privéfeestje waarbij de genodigden zich verdringen voor de beste plaatsen.
Het draait om 'eer', om 'gezien te worden', de ander overtroeven.
Dat gaat maar door tot op onze dagen:
huizen achter goed bewaakte hekken,
'Ons kent ons' en daar valt de meerderheid van de mensheid buiten.
Jezus wil een andere tafel zien, waar mensen
die normaal in de goot belanden, de ereplaats krijgen.
Dan is er genoeg voor iedereen,
dan blijft de planeet ook binnen de perken die ze nodig heeft
om weldoend geschenk te zijn.
'Zo' zegt Jezus, en hij breekt het brood van zijn leven om het uit te delen.
De schepping hersteld, de toekomst open.

Zending en zegen

Wij zijn geroepen om Christus na te volgen.
Moge Hij ons inspireren,
als we zoeken hoe we met alle mensen
en met de hele schepping eerbiedig kunnen omgaan.
Zegene u daartoe de Eeuwige,
Vader, Zoon en Heilige Geest.

Gebed om ontferming (2):

- L Heer, armzalig is ons denken, en wankel zijn onze overwegingen. Met al onze vezels hangen we vast aan kleine, schijnbare zekerheden.
Aan de spullen die ons omringen, aan onze status en aan wat we voor geld kunnen kopen.
Heer, ontferm U over ons.
- A **Heer, ontferm U over ons.**
- L Jezus, we komen naar U toe, en beweren uw leerling te willen zijn. Maar dat we daarvoor alles los moeten laten, en voluit moeten kiezen voor Uw toekomst, schrikt ons af.
Christus, ontferm U over ons.
- A **Christus, ontferm U over ons.**
- L Heer, met angst zien we de klimaatverandering en de armoede en de vernietiging van de biodiversiteit die er het gevolg van zijn. We hebben uw wijsheid overboord gegooid, en we hebben in blind geloof onze eigen kronkelpaden gevolgd. Heer, ontferm U over ons.
- A **Heer, ontferm U over ons**
- V Moge God, die ons zijn Geest schenkt en op weg zet, ons losmaken van al wat ons vasthoudt en inperkt. Moge Hij ons bevrijden van alle kwaad en ons richten op de volheid van het leven.
Amen.

Voorbede Red hun toekomst - gebed voor de scheppingsperiode (2)

Enige, Gij onze God,
die zag dat het heel goed was, het werk van Uw handen,
die van bij de aanvang toekomst wilde voor alle leven,
en dit als een opdracht in onze handen legde,
wij bidden U

Voor de kinderen en jongeren
die opgroeien in een gewonde en gehavende wereld,
bedreigd door de klimaatcrisis en het verlies aan biodiversiteit.
Red hun toekomst.
Maak dat hun angst hen niet overmeestert en verlamt.
Maak hen tot medescheppers van een nieuwe toekomst,
waar Uw naam wordt geheiligd in de zorgzame omgang met al wat leeft

Voor de mensen die in armoede leven,
of als gevolg van de klimaatcrisis getroffen zijn
door honger, droogte, overstromingen of stormschade.
Voor klimaatmigranten, vertrokken uit onleefbaar geworden woongebieden
Red hun toekomst.
Geef hen kracht, en uitzicht, en bondgenoten,
zodat zij in hun waardigheid hersteld worden
en kansen krijgen om hun leven opnieuw op te bouwen

Voor de gekwetste aarde en al haar bewoners,
de planten, de dieren, het veelkleurige en diverse leven,
dat bedreigd is door vernieling, uitbuiting en uitsterving,
Red hun toekomst.
Geef inzicht, liefde en respect aan mensen, gemeenschappen en politici,
zodat ze rentmeesters van uw schepping worden,
voor wie bescherming en herstel de leidraad is van elk handelen.

Voor de mensen die leven in welvaart en overvloed,
en meer van de aarde nemen dan wat ze geven kan.
Red hun toekomst
Doe hen weerstaan aan de lokroep die hen meezuigt
in een eindeloze spiraal van consumptie.
Bewerk in hen de ommekeer, en maak hen tot medewerkers
aan het herstel van de draagkracht van de aarde.

Blijf onvermoeibaar op zoek naar uw zonen en dochters
die het goede leven verlieten,
en op hun dwaalwegen uw bezit verkwisten en verbruiken
tot nood en onheil er op volgt.
Red hun toekomst.
Wacht hen op als ze op hun stappen terugkeren.
Geef hen een kans op een nieuw begin,
op een ander, rijker, vollediger leven.
Schuif hen een ring aan de vinger
en nodig hen uit op het feestmaal van uw verzoende en geheelde schepping.

Andere bouwstenen voor een viering tijdens de scheppingsperiode

Nog een suggestie voor de preek

R. Van den Berge - ICL

Rijkdom: bron van fierheid/hoogmoed/blindheid?

Het is een ervaring van alle dag. Je hebt je een mooi huis kunnen bouwen. Je hebt een goed diploma behaald. Je hebt het op de sociale ladder ver gebracht. Je kinderen komen flink vooruit in het leven. Je bent er fier op en je verwacht van de anderen dat ze niet jaloers zijn maar erkennen en waarderen dat je niet met je handen in de schoot bent blijven zitten. Je hebt je talenten en mogelijkheden rijkelijk vrucht laten dragen. Fierheid is op zijn plaats!

Maar een eerste bekoring loert al om de hoek. Zoals je kat de muis die ze gevangen heeft komt neerleggen aan de achterdeur opdat je haar vangprestatie zou kunnen bewonderen, zo kan het ook jou vergaan: je gaat pronken met wat je tot stand hebt gebracht. Of nog een stapje verder: je krijgt een dikke nek! Je voelt je meer of beter dan diegene die niet bereikt heeft wat jij bereikt hebt. Je zit er warmpjes in – verdiend dankzij mogelijkheden en talenten – en je begrijpt niet meer dat anderen met minder mogelijkheden en talenten weinig succes hebben of er moeite mee hebben een

menswaardig leven op te bouwen. Eerst onbegrip - dan een soort misprijzen en zich verheven achten boven alles en allen. Stapje voor stapje krijgt de eerste bekoring haar zin.

En dan komt de tweede bekoring: je sluit je hart voor wie en voor wat je succes en je rijkdom mogelijk heeft gemaakt. Wanneer je te horen krijgt dat je hebben en houden misschien het resultaat is van wanbeheer van de rijkdommen der aarde, van onrechtvaardige sociale structuren die arbeiders tot slaven maken: dan sluit je je oren of je schuift de last berokkenende vragen door naar anderen, naar politici of economische wetmatigheden. Of je doet ze af als 'dat is nu eenmaal inherent aan onze ongelijke wereld'.

'Als je rijk bent, blijf dan bescheiden.'

De wijsheid van de Schrift en het voorbeeld van Jezus wijzen de weg uit deze 'ingebakken' drang om zich beter te voelen dan een ander en blind te zijn voor de onderliggende onrechtvaardige structuren in onze samenleving. Wie ervoor open staat, erkent die drang in hem en spant zich in om hoogmoed te doen verkeren in bescheidenheid en blindheid in helderziendheid. Of hij nu rijk of arm is, ziek of gezond, jong of oud, sociaal in aanzien of sociaal in de marge, in het leven gelukt of onder bestendige tegenslag, op de rechte weg gebleven of ervan afgedwaald: bij Jezus vind je gelijke waardering, gelijke barmhartigheid voor iedere mens. Hij gaat zelfs nog een stapje verder: wat méér waardering nog voor wie arm, ziek, zondig, oud of marginaal is: zij krijgen extra liefdevolle toewending en toewijding! Wie zich spiegelt aan Jezus ziet zijn hoogmoed veranderen in nederigheid en liefdevolle zorg voor de medemens, de meest behoevende het eerst.

Zorg voor het gemeenschappelijke huis

Zo krijgt de tweede bekoring de doodsteek: het aanschouwen van het gelaat van de medemens maakt helderziend voor de werkelijke toestand waarin deze verkeert. Aan het licht komt dat velen in onzekerheid en onveiligheid leven, veroorzaakt door globale opwarming, milieuvervuiling, krimpende energievoorraden, voedselonzekerheid, verlies aan biodiversiteit en de grotere frequentie aan humanitaire rampen (*E. Meganck, red., Lof der duurzaamheid, p.101*).

Met die realiteit voor ogen schreef de paus zijn encycliek *Laudato si* (LS). Hij wijst op de gevolgen van de hoogmoedige, blinde houding van de machtigen en rijken ten aanzien van de aarde en van zijn bewoners. Hij noemt ze 'leeg van hart', d.i. onverschillig voor anderen omdat ze slechts hun eigen genot nastreven met kopen, bezitten en consumeren, omdat ze de krachten van de markteconomie vrije teugel laten met de desastreuze gevolgen van dien. Om dit onguure tij te keren pleit de paus voor een meer harmonieuze samenleving en een groter respect voor de schepping. De 'leegheid van hart' moet bestreden worden door zich te spiegelen aan de grondhouding van Franciscus van Assisi die in zijn Zonnelied zingt: *"Geprezen zijt Gij, mijn Heer, voor onze zuster Moeder Aarde, door wie wij gevoed worden en verzorgd, en die velerlei vruchten voortbrengt, met kleurige bloemen en groen."* (LS 1) Bij de lofzang hoort het gebed: *'Verlicht de machtigen en de rijken, opdat ze behoed worden voor de zonde van onverschilligheid, opdat ze houden van het gemeenschappelijke goed, zich ontfemen over armen en zorg dragen voor de aarde die we bewonen.'* (LS 246)

Waarom deze grondhouding?

Waarop kun je je steunen om zo'n nederige, liefdevolle keuze voor de mens en de aarde te kiezen en zelfs te eisen? Op de waarheid over wie de mens is. Hij is een geschapen wezen, zijn bestaan heeft hij gekregen van zijn liefdevolle Schepper. Hij is een met liefde gegeven geschenk dat op zijn beurt een geschenk moet zijn aan de Schepper, aan de schepping en aan de medemens. Een nederige,

bescheiden mens benut zijn talenten, zijn verstand, zijn gezondheid, zijn bezit, om God, de aarde en zijn medemensen dienstbaar te zijn. Hij beseft ook dat hij een beperkt mens is, die kracht nodig heeft en daarom bidt: 'God van de armen, help ons om hen die uitgestoten en vergeten worden, en die zo kostbaar zijn in uw ogen, bij te staan. Genees ons, opdat wij beschermers van de aarde worden en ons niet gedragen als roofdieren ... Leer ons alles naar waarde te schatten, en vol bewondering te aanschouwen ... Wij vragen U , sterk ons in onze strijd voor rechtvaardigheid, liefde en vrede.' (LS 246)

Gebed bij Scheppingszondag

Tafelgebed

Gezegend, de Levende, de Schepper,
de Roepkracht in ons midden
van een wereld die nog komen moet
en van mensen zoals we nog niet zijn.

Wij gedenken dat U om te beginnen,
het licht hebt geroepen
en scheiding hebt gemaakt tussen licht en duister,
tussen recht en onrecht
en pas daarna hebt gezegd dat het goed was.
Daarom bidden wij U
dat wij die scheiding heilzaam blijven onderkennen,
tot wij mensen elkaar echt tot licht zijn
en totdat de onterfde wereld waarlijk recht wordt gedaan.

Wij gedenken dat U Mozes hebt geroepen als profeet,
om het visioen van bevrijding
in daden om te zetten ;
en Aäron, zijn broer, tot priester,
om het manifest van uw ontferming over mens en aarde
met uw gemeente te vieren,
en van sabbat tot sabbat hoog te houden.
Daarom bidden wij U dat ook wij vandaag
zowel van kiezen als van vieren weten ;
dat wij onze inzet voor het behoud van uw schepping
niet laten uitspelen tegen de lofzang er over ;
dat woord en daad elkaars familie blijven
zoals broers van gerechtigheid en zusters van de schepping.

Wij gedenken dat U uw gemeente
op uittocht hebt gestuurd,
een lange weg van overwegend woestijn,
echter niet zonder oases en uitzicht op het beloofde land,
maar ook niet zonder tent van samenkomst voor lering en troost.
Daarom bidden wij U dat ook wij vandaag
de strijd voor menswaardigheid en behoud van de schepping
niet zullen ontlopen
en dat we tegelijk de ruimte blijven zoeken
om op te ademen en moed te vinden.

Wij gedenken de menswording van Eén
die als geen ander met U mee een Schepper is geworden
van licht in de ogen der blinden,
van hoop in de oren der doven
van een lied in de mond van de sprakeloze
en van uw Geesteswind voor wie geen stap meer kunnen verzetten.
Hij is uw mens van den beginnen geworden, uw nieuwe schepping
die zich niet tot het kwaad wilde bekennen,
die zich niet, dan aan het goede, heeft overgegeven,
die de vruchten van de boom des levens heeft geplukt,

met handen vol
om ze te eten en te drinken te geven
aan al wie hongert en dorst naar die geheelde schepping.

We scharen ons met Hem rondom die paradijselijke boom
om nu te eten en te drinken als uit zijn hand,
en om mens te worden, door U gekend, naar Hem genoemd.
Daarom bidden wij U dat ook wij, die Jezus zó gedenken,
mogen volharden in breken en delen,
in belijden en doen,
dat wij uit de kracht van U geloven
dat die beloofde aarde er eens en voorgoed zal komen!

Gezegend de Levende, de Schepper, de Roepkracht in ons midden!
(...)
Ds Egbert Rooze

Liederen voor de Scheppingszondag

De aarde en haar volheid zijn NLB 24

Zend Ge uw ademtocht NLB 104a

De steppe zal bloeien NLB 608

God die leven hebt gegeven NLB 718

Aan U behoort , o Heer der heren NLB 978

Zolang er mensen zijn op aarde NLB 981

Gij voedt de vogels in de bomen NLB 981a

Heilig, heilig, heilig, hemelhoog verheven NLMB 985

Zittend in het gras NLB 988

Klimaatlied voor kerken

Tekst André Troost

Melodie:

Zolang er mensen zijn op aarde -NLB 981

1.

Kyrieleis, heb medelijden,
de schepping klaagt, de aarde huilt-
akkers en weiden: straks woestijnen,
het voedsel schaars, de grond vervuild.

2.

Kyrieleis, heb medelijden;
de schepping kreunt, de aarde vraagt:
gun ons de tijd nog te vermijden,

dat al wat leeft wordt weggevaagd.

3.

Kyrieleis, heb medelijden;
de schepping schreeuwt, de aarde zucht -
hoe konden wij zo bruut ontwijden,
uw werk: het land, de zee, de lucht?

4.

Kyrieleis, heb medelijden,
de schepping roept, de aarde smeekt-
dit is toch niet het eind der tijden,
nu hebzucht wereldwijd zich wreekt?

5.

Kyrieleis, heb medelijden,
de schepping bidt, de aarde hoopt,
op U, op ons-een jaargetijde,
dat al ons vuil in schoonheid doopt

Lied van het land

(tekst: Jan Duin, melodie: Land of hope and glory)

Land van God gegeven, aarde is uw naam
Land om van te leven, uit de zee vandaan.
Dat wij u bebouwen, als een volk dat dient,
In het vast vertrouwen eens de oogst te zien (2x).

Land onder de wolken achter de woestijn,
Land waarheen de volken gaan om brood en wijn.
Dat wij u bewaren totdat God verschijnt
En op deze aarde alles nieuw zal zijn (2x).

Wees goed voor deze aarde

tekst Hans Bouma, melodie NLB 1010 'Geef vrede Heer, geef vrede', of NLB 968 'De ware kerk des Heren'

Wees goed voor deze aarde, het dier, de boom, de plant,
Want alles heeft zijn waarde, is schepping van Gods hand.
Wees goed voor al het leven, het heeft een eigen recht,
De Heer gaf het zijn zegen, Hij is er aan gehecht.

Wees goed voor deze aarde, zij is Gods eigendom,
God houdt zo van de paarden, de meren en de zon.
Wees goed voor al het leven, Gods hart klopt er in mee,
Hij heeft zijn Geest gegeven, aan berg en dal en zee.

Wees goed voor deze aarde, vertrap en plunder niet,
Bewerk haar en bewaar haar zoals de Heer gebiedt.
Wees goed voor al het leven, bezorg de Heer geen smart,
Wie doodt, hij werkt God tegen, hij trapt Hem op zijn hart.

Het lied van het beloofde land

tekst, Hans Bouma, muziek Ps.87)

1. Bevrijd van dienstbaarheid aan vreemde goden

zijn wij op weg naar het beloofde land,

de grote toekomst heeft ons overmand,

God doet ons op een nieuwe schepping hopen.

2. Wij dromen van gerechtigheid en vrede,

leven voorgoed, geluk voor iedereen,

hemel en aarde weer verzoend bijeen,

volop bewoonbaar zal de wereld wezen.

3. Verheugd zoeken wij tekenen van leven,

spelen wij in op wat God heeft beloofd,

wij vinden Jezus, Hij is onze hoop,

de eerste oogst van nieuwe mogelijkheden.

4. Met Hem, de eerstgeborene der doden,

geven wij stralend van Gods toekomst blij,

hoe onbewoonbaar deze wereld lijkt,

hardnekkig blijven wij in God geloven.

Het lied van de nieuwe aarde

(tekst Hans Bouma, mel. Ps.149,

Wij hopen op een nieuwe schepping,

naar Gods belofte is er redding,

de grote toekomst is aanstaande

de hemel daalt op aarde.

God is trouw, Hij gaat met ons door,

onweerstaanbaar doet Hij zijn woord,

waar nu nog dood en zonde zijn

woont eens gerechtigheid.

God, wij verwachten u op aarde,

woon bij ons mensen als een vader,

de schepping reikhalst naar bevrijding,

wil haar met ons verblijden.
Maak ons nieuw, breng ons aan het licht,
kom nabij in wie vrede sticht,
Gij spreekt uw Zoon ons tegemoet:
de hoop die leven doet.

Liederen

Naast liturgische liederen zijn er heel wat songs te vinden die het milieu of de toekomst van de aarde als thema hebben. We stellen er twee voor:

“As long as it takes” van Isbells heeft het uitdrukkelijk heeft over klimaatverandering en de toekomst van jongeren.

Je vindt het op Youtube met een clip bij die de effecten van klimaatverandering laat zien:

<https://www.youtube.com/watch?v=6gaDZytsJPc>

tekst en vertaling:

what have we done
to the earth we belong
where do we go from here

who's responsible
look at the mirror on the wall
what do I tell my child
its future's gone for life

it's all down the drain
we must carry chains
for as long as it takes

there's only one way out
said a man to the crowd
what do I tell my child
its future's gone for life

what do I tell my child
its future's gone for life
what have we done.

De aarde waaraan we toebehoren,
Wat hebben we haar aangedaan?
Is er een uitweg? Waarheen zullen we gaan?

Wie is verantwoordelijk?
Kijk in de spiegel aan de muur.
Wat moet ik mijn kind vertellen?
Zijn toekomst is voor altijd weg,

Weggelekt in de goot.
We moeten onze straf ondergaan,
Zolang het nodig is.

Er is maar één enkele uitweg,
Zei een man tot de menigte.
Wat moet ik mijn kind vertellen?
Zijn toekomst is voor altijd weg,

Wat moet ik mijn kind vertellen?
Zijn toekomst is voor altijd weg,
Wat hebben we gedaan...

‘Mother Earth’ van Neil Young is een andere toepasselijke song, te vinden op

https://www.youtube.com/watch?v=t7hTATM4i_8&list=PL94gOvpr5yt0CKXsF4WmaEyCPsCwrcGzS

of in een andere versie op <https://www.youtube.com/watch?v=4Fg4QFd8fOo>

Oh, mother earth,
with your fields of green
once more laid down by the hungry hand
how long can you give and not receive
and feed this world ruled by greed
and feed this world ruled by greed.

O moeder aarde,
met je groene velden
nog maar eens onder druk gezet door de
onverzadigbare hand
hoe lang kan je geven zonder te krijgen
en deze door hebzucht geregeerde wereld voeden

Oh, ball of fire in the summer sky your healing light, your parade of days are they betrayed by the men of power who hold this world in their changing hands they hold the world in their changing hands. Oh, freedom land can you let this go down to the streets where the numbers grow respect mother earth and her giving ways or trade away our children's days or trade away our children's days. Respect mother earth and her healing ways Don't trade away our children's days.	Oh, bal van vuur in de zomerhemel je helende licht, je parade van dagen worden ze verraden door de mannen van de macht die deze wereld in hun wisselende handen houden zij houden de wereld in hun wisselende handen. O land van vrijheid, kan je dit uitsturen naar de straten waar de aantallen groeien: respecteer moeder aarde en de wijzen waarop ze geeft, of je doet aan de uitverkoop van de toekomst van onze kinderen. respecteer moeder aarde en de manier waarop ze zich herstelt. versjacher de toekomst van onze kinderen niet.
---	---

Een symbolische handeling

Een symbolische handeling zorgt dat de intentie van de deelnemers om mee te werken aan de transitie naar een klimaatveilige en gezonde planeet, een zichtbare vorm aanneemt. Het resultaat ervan, kan een plaatsje krijgen in het jeugdlokaal, de klas, de kerk of de tuin waar je samenkwam.

Ook hier zijn de mogelijkheden talrijk, en kies je best iets dat aansluit bij de leeftijd en/of de leefwereld van de deelnemers. Enkele suggesties:

- Ietwat klassiek, maar toch betekenisvol is het samen planten van een boom, waarbij iedereen een schepje aarde toevoegt, als teken van betrokkenheid bij de inspanningen om de toekomst van de aarde en het leven te beveiligen.
- Vergelijkbaar is het nemen van stekjes van een plant die meegebracht werd naar de plek van samenkomen. Alle aanwezigen planten ter plekke hun stekje in een bloempot en nemen het mee naar huis waar ze het verzorgen en laten opgroeien. Een klein dagelijks engagement als symbool voor de inzet voor de toekomst voor de aarde, de armen, wijzelf en de toekomstige generaties...
- Ook gezamenlijk een creatief werkstuk maken met klei, stof, verf, mozaïeksteentjes, touw, hout of een ander materiaal, is vooral in het jeugdwerk of het onderwijs een dankbare methode.
- Laat in het Technisch en Beroepsonderwijs de leerlingen mee nadenken over iets dat ze vooraf in de praktijkklas kunnen maken.
- Heb je als groep een eigen klimaatplan gemaakt? Of iets uit je klimaatplan gerealiseerd? Dan is het logisch om dit centraal te zetten en er iets rond te doen.
- Voor jongerengroepen is het ook goed om uit te kijken naar de methodieken die de Interdiocesane Jeugddienst (IJD) vanaf het najaar aanbiedt voor het jaarthema 'De achtste dag', en een werkjaar waarin de zorg voor de schepping centraal staat.

Film: Energy to change (energie om te veranderen)

Een documentaire van CIDSE, 36 minuten, Engels gesproken, Nederlands ondertiteld

Download de film via www.ecokerk.be of www.klimaatplan.nu

Of bekijk hem via Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=aDgg-Mjwgl>

CIDSE, het internationaal netwerk van katholieke ontwikkelingsorganisaties waar ook Broederlijk Delen lid van is, maakte deze documentaire in 2018 in het kader van hun campagne 'Change for the Planet - Care for the People' over duurzame levensstijl. Hij werd gelanceerd in december, tijdens de klimaatop in Polen.

De beschikbaarheid van energie is belangrijk in ieders leven. De manier waarop we nog steeds de meeste energie produceren is een van de belangrijkste oorzaken van het klimaatprobleem, en dat belangt ons aan. We kunnen bewuste keuzes maken die het respect voor de planeet voorop zetten. Zowel hier als in het Zuiden is energie ook een zaak van goed bestuur, mensenrechten, armoede en gendergelijkheid. Hoe en door wie wordt energie geproduceerd? Wie heeft toegang tot energie en wie niet?

De film toont ons zes verhalen uit België, Brazilië, Congo, Portugal, Kenia en Zwitserland. Ze tonen hoe die energievragen overal ter wereld leven, en hoe mensen bezig zijn met nieuwe oplossingen. Vrouwen en mannen nemen initiatief, zijn creatief en gaan vol goede moed aan de slag om hun toegang tot energie te verbeteren, hernieuwbare energie te produceren, hun land te verdedigen tegen megaprojecten, de energie-efficiëntie te verbeteren, ecologische innovaties aan te brengen in hun kerken en na te denken hoe men duurzamer kan leven als gemeenschap:

- Stefan, Frida en hun kinderen leven in het Zwitserse Zürich in een cohousing-project dat draait op groene energie.
- De Kanyabayonga-gemeenschap in Congo voorzien in hun elektriciteit dankzij een kleinschalige waterkrachtcentrale die ze zelf bouwden.
- In Antwerpen ontmoeten we pastoor Herman, en zijn parochianen die vertellen over hun ecologische kerk en de initiatieven van de parochie.
- Lucy en Monika zijn verpleegsters in Kenya. Ze vertellen over de verbeteringen sinds hun plattelandskliniek zonnepanelen heeft.
- Francisco is een Portugese activist voor hernieuwbare energie.
- Alessandra, is een Braziliaanse "strijdster" van the river Tapajos, en verdedigt haar land, haar cultuur en de natuur tegen de komst van een megadam.

Hoe verschillend de verhalen in de film ook zijn, wat de protagonisten verbindt is hun wil om over te schakelen op duurzame productie en consumptie. Wat we zien is hun 'energie om te veranderen', letterlijk en figuurlijk.

Suggesties voor verwerking

Omdat de film uit 6 korte verhalen bestaat, kan je hem heel gemakkelijk gebruiken voor verschillende doeleinden.

- Als onderdeel van een ruimer programma over het thema 'Red hun toekomst – Klimaatplan.nu'
- Als inhoudelijke en motiverende start voor groepen die een eigen klimaatplan willen maken. De film toont letterlijk 6 groepen die een eigen klimaatplan realiseren, in heel diverse omstandigheden. De klimaatstrijd en het werken aan een klimaatplan is iets dat ook door mensen op andere continenten en vanuit verschillende geloofsovertuigingen en levensbeschouwingen gebeurt. En zoals de film toont, maakt de actie soms het verschil tussen leven en dood.
Het verhaal van de parochie op de Antwerpse Linkeroever, vind je ook op Klimaatnetwerk. Dit onderdeel van de website van Ecokerk bevat momenteel ruim 60 verhalen (waaronder VPKB) van groepen die hun klimaatplan deelden.
 - o Lees alles daarover op www.klimaatplan.nu
 - o Download zeker ook de checklist die Ecokerk maakte om te starten met het maken van een eigen klimaatplan
- De 6 verhalen vormen een geheel, en het zou jammer zijn ze niet samen te vertonen. Maar je kan ze natuurlijk ook apart gebruiken, bijvoorbeeld voor een bespreking in klasverband, of een activiteit waarbij je geen half uur ter beschikking hebt.
- Het zesde verhaal, uit Brazilië is extra interessant en actueel, vanwege de synode over de Amazoneregio die op 6 oktober 2019 in Rome start. Het loont de moeite om het voorbereidend document voor de synode te lezen op de website van het Vaticaan:
<http://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2018/06/08/180608a.html>
- Voor een korte nabespreking van de film, kan je handig volgende methodiek gebruiken:
 - o Nummer blaadjes papier van 1 tot 6 en maak er zoveel van als je nodig hebt voor het aantal aanwezigen
 - o Geef alle deelnemers willekeurig een genummerd blad en een balpen
 - o Wie nummer 1 heeft, kijkt met speciale aandacht naar verhaal 1, en noteert op zijn of haar blad enkele woorden over wat opvalt, treft, vragen oproept...
 - o De nummers 2 doen hetzelfde voor verhaal 2, enz...
 - o Na de vertoning komen de nummers 1 aan bod om met wat ze neerschreven een voorzet te doen voor een korte nabespreking
 - o Het zou kunnen dat enkele vragen letterlijk om verdere opheldering vragen. Deze worden nadien ook letterlijk meegenomen voor opvolging.

Losse teksten

De bomen en het bos

Men pleegt ook roofbouw op de natuurlijke rijkdom van de aarde door kortzichtige benaderingen binnen de economie, handel en productie. Het verdwijnen van bossen en andere vegetatie heeft als gevolg dat ook andere soorten vernietigd worden die in de toekomst van cruciaal belang zouden kunnen zijn niet alleen als voedsel maar ook als geneesmiddel of voor nog een andere dienstverlening. De diverse soorten bevatten genen die heel relevant kunnen zijn om in de toekomst een menselijke nood of een milieuprobleem op te lossen. (Laudato Si' 32)

'Hij ziet door de bomen het bos niet meer'.
Een gekend gezegde. Het gaat vaak ook letterlijk op, helaas.

Bomen zijn zeer gegeerd, althans sommige bomen:
Tropisch hardhout is zeer geschikt
voor ramen, meubels, veranda's of dakconstructies.

Ander hout is grondstof voor papier, vezelplaat, triplex, fineer,
of eindigt op de brandstapel, als goedkope energiebron.

Er word dan ook veel geld verdiend met bomen,
zoveel dat grote bedrijven alleen nog de bomen zien.
En niet het bos.

Niet de geneeskrachtige planten,
Niet de noten, de vruchten, en de eetbare paddenstoelen.
Niet de voedselgewassen van de boslandbouw.
Niet de productie van compost.
Niet de bladeren en planten die geschikt zijn als veevoer.
Niet de planten die vezels leveren, of olie, of natuurlijke verfstoffen of pesticiden,
Niet de leveranciers van gebruiksvoorwerpen.
Niet de bijen en hun honing, de bloemen en hun parfum
Niet de dieren, eetbare en andere.
En al helemaal niet de kruiden waarvan geen nuttig gebruik gekend is,
en die gewoon mooi zijn.

Ze zien de bomen,
En niet de onderlinge samenhang en afhankelijkheid,
de kwetsbaarheid.

Niet het ondergronds netwerk van wortels
dat de bodem samen houdt,
en het regenwater vasthoudt als een reusachtige spons.

Niet het bladerdek
dat het zonlicht filtert, en de temperatuur regelt
dat water verdampt, zodat het elders opnieuw kan regenen.

Niet de insecten, schimmels en bacteriën
die de afgevallen bladeren recyclen tot humus en voedsel.

Ze zien de bomen,
en niet de mensen die er leven.
Niet de eeuwenlang opgebouwde kennis
over al deze schatten en hun gebruik
en over hoe je moet handelen
om dit alles ongeschonden door te geven
aan de komende generaties.

Ze delen het bos en zijn bewoners op
in 'bomen' en 'onkruid' en 'primitieven'.
De bomen zijn om te kappen,
het onkruid om te vernietigen,
de primitieven om hun biezen te pakken,
en de bodem om plantages aan te leggen,
voor biobrandstoffen of veevoeder,
om ertsen te ontginnen of stuwdammen te bouwen.

Dat noemen ze economische vooruitgang
en ontwikkeling.

Begrenzing en feestelijke beleving

Allereerst moeten we opnieuw het heilige erkennen,
wat fundamenteel neerkomt op het erkennen van grenzen.

Heilig betekent:
overschrijd deze grenzen niet.

Het zijn de volken van het Zuiden die schreeuwen:
'Buit ons niet langer uit, wij willen leven'

Het is het heilige vuur dat zegt:
'Doof mijn liefde, hoop en geloof niet met haat en geweld.'

De heilige aarde:
'Vergiftig mij niet, ik draag de leven gevende kiemkracht voor mijn bewoners.'

Het heilige woud:
'Kap mijn bomen niet, ik voed miljoenen levens met mijn vruchten'.

De heilige lucht:
'bezoedel mij niet, mijn rijke zuurstof maakt alle leven mogelijk'

De heilige rivier:
'Stop! Vervuil mijn water niet. Mensen, dieren en planten geef ik te drinken.'

Het heilige zaad:
'Waag het niet mij te verkopen. ik ben een geschenk.'

Grenzen stellen aan de menselijke gulzigheid
is zonder twijfel een deel van

de spiritualiteit die we nodig hebben.
We moeten opnieuw leren neen te zeggen.

Positief komt het neer op een houding van:
“wil je meer, neem dan minder.”
maar het is ook het kunnen vieren
van de overvloed die aanwezig is

Begrenzing en feestelijke beleving,
dat zou een goede formulering zijn
van wat ik bedoel met spiritualiteit.”
(Vandana Shiva, milieu- en mensenrechtenactiviste uit India)

Vragen voor een gesprek:

Wat is mij heilig?

Waar liggen de grenzen die we niet mogen overschrijden als we het weerloos-waardevolle intact willen laten?

Kunnen we leven met een ‘cultuur van het genoeg’ en toch de overvloed van het leven vieren?”

Elke groep een klimaatplan

Met Klimaatnetwerk vormen we een groeiend netwerk van groepen en gemeenschappen die ieder hun klimaatplan opstellen en hun realisaties met mekaar delen.

Je vindt het op www.klimaatplan.nu of www.klimaatnetwerk.be.

Klimaatnetwerk is ook een inspiratiebron door het uitwisselen van concrete ideeën en praktische voorbeelden. We hebben mekaars ervaring en opgebouwde kennis nodig om vooruit te gaan, op weg naar een koolstofarme en klimaat neutrale werking.

Concreet nodigt Ecokerk je uit om als groep partner te worden. Dit doe je eenvoudig door je klimaatplan en enkele foto's van je groep en je acties te sturen naar: klimaatplan@ecokerk.be.

Wij zorgen dat ze op de website gepubliceerd worden.

Op klimaatplan.nu vind je een veelzijdig aanbod op maat

Zoek je concrete ideeën om je klimaatplan op te starten? Inspirerende verhalen van groepen die hun klimaatplan al opstelden? Werk- en gespreksmodellen? Tips voor je lokale vereniging?

Op www.klimaatplan.nu vind je het allemaal.

Is uw investeringsplan ook een klimaatplan?

Desinvesteer uit fossiele brandstoffen

Investeer in de transitie naar een koolstofarme economie

Steeds meer christelijke organisaties en instellingen wereldwijd, willen hun geld niet langer investeren in fossiele energiesectoren, maar in economische activiteiten die de transitie naar een duurzame en klimaatvriendelijke toekomst helpen waarmaken. Dit vanuit het besef dat ze een verantwoordelijkheid hebben in de realisatie van een snelle en rechtvaardige overgang van het 'fossiele tijdperk' naar schone energie voor iedereen en een koolstofarme economie.

Ecokerk en Oikocredit roepen alle organisaties op zich aan te sluiten bij deze internationale beweging. www.klimaatplan.nu

We wensen u en uw kerk een gezegende Scheppingsperiode toe!

Werkgroep Kerk in de Samenleving

Contact: Rob van Drimmelen (
email:robvandrimmelen4@gmail

Website VPKB: www.protestant.link

Website Ecokerk: www.ecokerk.be www.klimaatplan.nu

Juli 2019